

Література:

1. **Вознесенська О.** Особливості арт-терапії як методу // Психолог. – 2005. - № 39. – С. 5 – 8.
2. **Выготский Л.С.** Психология искусства.- М.: Искусство, 1986.- 573с.
3. **Копытин А.И.** Руководство по групповой арт-терапии.- СПб.: Речь, 2003.- 320 с.- (Психологический практикум).
4. **Лебедева Л.Д.** Арт-терапия в педагогике // Педагогика. – 2000. - № 9. – С. 27 – 34.
5. **Петрушин В.И.** Музыкальная психология.- М.: ВЛАДОС, 1997.- 384с.
6. **Рудестам К.** Групповая психотерапия. – Спб.: Питер, 2000. – 384 с.

УДК 787.1:372.3

Завалко К.В.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ГРИ НА СКРИПЦІ

В статтє рассматривается начальный период обучения детей дошкольного возраста игре на скрипке, определяются его основные приоритеты.

Ключевые слова: методика обучения игре на скрипке, ребенок дошкольного возраста.

У сучасному світі, під впливом різноманітних наук про людину, поступово зміщується акцент у розумінні сутності та смислу музичного навчання в бік усвідомлення його не як додаткового та необов'язкового, а як необхідного. Адже музично-творче виховання людини, розвиток її природної музичності – це не лише шлях прилучення до цінностей культури, а дуже ефективний спосіб розвитку найрізноманітніших здібностей людини, шлях до її самореалізації як особистості.

Проблемам початкового навчання гри на скрипці присвячені праці таких дослідників як О. Агаркова, М. Берлянич, А. Готсдинер, І. Лесман, К. Мострас, І. Шашевська, К. Стеценко, Ю. Янкелевич. В той же час залишається невирішеним протиріччя між бажанням дітей долучитися до музичного мистецтва та важкістю початкового етапу навчання гри на скрипці, недостатньою перспективністю і стабільністю його результатів. Адже досягнутий у нашій країні високий професійний рівень скрипкового виконавства майже не впливає на досить скромний стан масової скрипкової культури, про що свідчить відсутність аматорського скрипкового музикування.

Тому метою даної статті є визначення змісту та основних пріоритетів у навчанні дітей дошкільного віку гри на скрипці.

Найважливішим засобом музичного виховання сучасна музична педагогіка визначає дитяче музикування на інструменті, при цьому навчання прийомам інструментального виконавства не є самоціллю, а слугує загально- та музично-виховним завданням. Головні цілі музично-інструментального навчання дошкільників повинні спрямовуватися на сприяння загальному гармонійному розвитку дитини, виявлення та розвиток її музичних здібностей і творчого потенціалу, пробудження любові до музики та формування елементарної компетентності в галузі музичної культури.

За визначенням німецького педагога В. Вюнша, духовний досвід людства, що міститься у музиці, "стає надбанням учнів лише у тому випадку, якщо вони самі беруть участь у творчій діяльності (в галузі музики)" [2, с.7].

На думку Т. Тютюнникової [5] початкове музичне навчання повинно відповідати новим вимогам сучасного суспільства, зокрема, забезпечувати:

- створення умов, надання шансу кожній дитині щодо пошуку та виявлення індивідуальних для неї способів спілкування з музикою;
- творчий розвиток здібностей через розвиток природної музичності;
- вивільнення креативності, створення умов для спонтанних проявів творчості;

- допомогу щодо формування внутрішнього світу та самопізнання (емоційно-психологічний розвиток та психокорекція).

Існують певні переваги навчання дітей гри на музичному інструменті у дошкільному віці, а саме:

- *Навчання музиці стимулює розвиток мозку.* Сприйняття музики забезпечується обома півкулями головного мозку; при регулярному прослуховуванні підсилюється інтеграція (тобто взаємодія) між правою та лівою півкулями. Навчання читанню, письму, рахуванню "навантажує" переважно ліву півкулю, що для дошкільника у силу вікових особливостей не є природнім. Музика допомагає зберегти рівновагу і активізує гармонійну працю обох півкуль. Заняття музикою, безперечно, перед усім розвивають слух. Але доведено, що стимуляція одного органу чуття сприяє розвитку усіх інших. Тобто, розвиваючи слух дитини, ми тим самим стимулюємо розвиток її загальної чутливості в цілому. Разом з розвитком слуху вдосконалюється і зорове сприйняття, покращується координація рухів дитини, підвищується її працездатність [6]. З урахуванням цих позицій визначимо основні якості, які формуються у процесі музикування:

- *Навчання музики покращує концентрацію уваги.* Регулярні заняття (звісно, не примусові, побудовані з урахуванням вікових можливостей дитини) дозволяють привчити дитину до зосередженості, допомагають тренувати і удосконалювати увагу, здатність до самоконтролю.

- *Навчання музики укріплює самооцінку дитини.* Досвід успіху, який дитина набуває на заняттях музикою, переноситься і на інші сфери її життя. Дитина стає більш впевненою у власних силах і намагається пережити це почуття ще раз. Вона з більшим задоволенням береться за інші справи, оскільки хоче і може впоратися з ними. Так, даючи дитині справжню можливість попрацювати і досягти успіху, закладається надійний фундамент її самооцінки.

- *Навчання музиці розвиває вміння взаємодіяти з людьми та сприяє формуванню якостей лідера.* Адже навчання поєднує індивідуальні та групові заняття, участь у концертних виступах. Діти отримують велике задоволення від того, що грають у ансамблі, у кожного при цьому є можливість виступити соло, відчутти успіх, визнання власних здібностей. Ансамблеве музикування стимулює дитину до самовдосконалення, привчає до вміння слухати власну гру та гру інших. Дитина на власному досвіді переконується, що лише взаємодія з іншими людьми, вміння працювати разом, не вступаючи у конфлікти, призводить до успіху.

- *Навчання музиці формує гармонійний характер.* Успішність, впевненість у власних силах, звичка працювати, розвинений смак та розвинуті творчі здібності – всі ці якості є цінними не окремо, а у єдності: все це складові здорової, гармонійної особистості.

Окремо необхідно підкреслити переваги навчання у дошкільному віці саме гри на скрипці, до яких відносимо:

- відповідність розмірів скрипки фізіологічним розмірам маленького музиканта (на відміну від фортепіано);
- створення унікального зв'язку між виконавцем та його інструментом, вона ніби стає продовженням тіла музиканта;
- подібність тембру скрипки до тембру голосу людини, що сприяє найбільш ефективному розвитку музичного слуху;
- позитивний вплив на інтелектуальний розвиток дитини завдяки опануванню складною координацією лівої та правої рук.

Центральною проблемою початкового періоду навчання скрипаля є впровадження природного засвоєння ігрових дій в процесі музикування. Загальноновизнано, що початковий період навчання скрипаля є особливо відповідальним. Так, ще Л. Ауер зазначав: "Скільки б не підкреслювалося значення перших найпростіших кроків у складному процесі оволодіння грою на скрипці, не має загрози перебільшити їх. На краще або на гірше, але звички, що

з'явилися в ранній період навчання, впливають безпосередньо на весь подальший розвиток учня" [1, с.41].

Саме в початковий період навчання виникають відмічена раніше невідповідність між потребами початківця та змістом перших занять, з'ясовуються перепони зі сторони спеціальних задатків-здібностей та особистих якостей дитини. Як результат – гра з самого початку набуває такої внутрішньої структури та зовнішньої форми, з якими педагог та учень змушені в подальшому вести тривалу та не завжди вдалу боротьбу.

Для того, аби уникнути зазначених проблем, методика навчання дітей дошкільного віку гри на скрипці не повинна замикатися на суто технологічних моментах оволодіння скрипковою постановкою та звуковидобуванням, а враховувати передовий музично-педагогічний досвід. Зокрема, ґрунтуватися на концептуальних положеннях методики елементарного музикування К. Орфа, групового методу навчання гри на скрипці Ш. Сузукі, слуховому методі В. Якубовської, методі ансамблевого музикування Е. Пудовочкіна. В узагальненому вигляді ці положення можна представити наочно.

Основні положення методик навчання гри на музичному інструменті дітей дошкільного віку

Таблиця

Автор методики	Концептуальна ідея	Засоби	Методи
К. Орф	- розвиток творчої особистості; - вияв та найбільш повний розвиток природної музичності людини; - формування самостійного музичного мислення;	- мовлення; - рух; - музика;	- імпровізаційна система навчання;
Ш. Сузукі	- кожна людина музична і має здібності до музичного розвитку; - формування особистості дитини на основі любові та поваги за допомогою музики	- групові заняття; - навчання разом з мамою; - індивідуальні заняття в присутності інших учнів;	- активне слухання; - наслідування;
Е. Пудовочкін	- входження у музику через колективні форми музикування;	- групові заняття; - залучення батьків до співпраці;	- ансамблеве музикування; - захоплення дітей музикою; - ігровий метод навчання; - цілісне вивчення музичного твору;
В. Якубовська	- гармонійне поєднання розвитку слухової та технічної сторін в процесі навчання гри на скрипці	- індивідуальні заняття	- пояснювально-ілюстративний метод

Таким чином, навчання дітей дошкільного віку гри на скрипці повинно забезпечувати:

- розвиток природної музичності дитини;
- пробудження інтересу до музики та обраного інструменту;
- виховання вміння мобілізувати увагу під час занять;
- формування слухових уявлень як основи музичного мислення;
- розвиток м'язово-рухової культури та ігрових навичок;
- розвиток творчих здібностей.

Головними принципами навчання є:

- відповідність завданням освіти і виховання дітей дошкільного віку, насамперед збереження їх фізичного та психічного здоров'я, послідовної гуманізації, демократизації та гуманітаризації освітньо-виховного процесу;
- відповідність навчального матеріалу анатомо-фізіологічному, психічному та інтелектуальному розвитку дітей;
- забезпечення ігрового характеру навчальної діяльності дітей під час навчання;
- доступність;
- особистісна орієнтація.

Відповідно до зазначених цілей заняття з дошкільниками необхідно проводити у декількох напрямках: розвиток слуху та слухових уявлень; засвоєння навичок постановки; оволодіння руховими навичками; розвиток творчих здібностей засобами елементарного музикування. Необхідно творчо поєднувати групові та індивідуальні заняття, надаючи перевагу груповим, оскільки колективні форми занять є більш ефективними у дошкільному віці.

При початковому навчанні гри на скрипці слід йти від елементарного музикування, захоплення дитини музикою до безпосереднього оволодіння грою на інструменті. Саме тому до вивчення будь-якого твору на уроці необхідно підходити комплексно, відпрацьовуючи його з різних боків: слухового (слухання, спів, підбір на слух); ритмічного (рухи, проплескування у долоні); образно-художнього (визначення характеру, настрою, малювання); практичного (безпосередньо граючи на скрипці).

Таким чином, навчання дітей дошкільного віку гри на скрипці повинно спрямовуватися не лише на вузькопрофесійний розвиток майбутнього музиканта, а на формування гармонійно розвиненої особистості, розвиток загальної культури та творчого потенціалу, спонукання учнів до активного творчого музикування, відкриття талантів і підготовку найбільш обдарованих дітей до продовження музичної освіти, створення основ для можливості подальшого спілкування дитини з музикою не тільки у музичній, але й у загальноосвітній школі, у родині, участі в численних формах аматорського музикування.

Література

1. ***Берлячик М.М.*** Основы воспитания начинающего скрипача: Мышление. Технология. Творчество. – СПб.: Лань, 2000. – 256 с.
2. ***Вюниш В.*** Формирование человека посредством музыки. – М.: Парсифаль, 1998. – 160 с.
3. ***Пудовочкин Э.*** Скрипка раньше букваря: опыт раннего группового обучения на скрипке. – СПб.: Композитор, 2006 – 55 с.
4. ***Сташевська І.О.*** Музичне виховання дітей дошкільного віку засобами навчання скрипкової гри: Навч. Посібник. – Луганськ: Поліграфресурс, 2006. – 182 с.
5. ***Тютюнникова Т.Э.*** Видеть музыку и танцевать стихи...Творческое музицирование, импровизация и законы бытия. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 264 с.
6. ***Ш. Сузуки.*** Возвращенные с любовью. Классический подход к воспитанию талантов. – М.: Попурри, 2005 – 192 с.
7. ***Элементарное музыкальное воспитание по системе Карла Орфа*** / Ред. Л.А. Баренбойм. – М.: Сов композитор, 1978.
8. ***Якубовская В.А.*** Вверх по ступенькам. – СПб.: Композитор, 2003. – 64 с.